הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר שופטים

משנה למלך על משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-מלכים-ומלחמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ה 4
הלכה ד 4
פרק ו 5
הלכה ח 5
פרק ז 5
הלכה ז 5
הלכה ח 5
הלכה יב 6
פרק ח 6
הלכה א 6
הלכה ו 6
פרק ט 6
הלכה ד 6
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ז 7
הלכה ח 7
פרק י 7
הלכה ב 7
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 31
הלכה י 31

פרק ה

הלכה ד

מצות עשה להחרים שבעה עממין וכו'. רש"י ז"ל בפירוש התורה כתב וז"ל כי תצא למלחמה במלחמת הרשות הכתוב מדבר שבמלחמת א"י אין לומר ושבית שביו שהרי כבר נאמר לא תחיה כל נשמה. והקשה הרא"ם ז"ל דדלמא במלחמת חובה הכתוב מדבר ומאי ושבית שביו בשבי ששבה הוא משאר אומות שאינם בכלל לא תחיה וכדמשמע יתורא דשביו ע"כ. וקשיא ליה דאימא דמה שהכריחו לרש"י לומר דבמלחמת הרשות הכתוב מדבר הוי מיתורא דשביו דאא"ב דבמלחמת הרשות איירי איצטריך שביו לרבות כנעניים שבתורה משום דאי לא כתב קרא אלא ושבית הו"א דלא התיר הכתוב אלא יפת תאר של שאר אומות אבל בכנעניים אע"פ שאינם יושבים בעירם אלא בעיר של שאר עממין אימא לא התיר בהם יפת תואר להכי איצטריך שביו לרבות כנענים שבתוכה אלא אי אמרת דבמלחמת חובה הכתוב מדבר לישתוק קרא משביו וע"כ אית לן למימר דלאו בכנעניים עצמם משתעי קרא שהרי כולם בלא תחיה אלא בשבי ששבה הוא משאר האומות. ולישנא דרש"י נמי הכי דייק דקאמר דבמלחמת חובה אין לומר ושבית שביו. וכ"ת דלעולם במלחמת חובה הכתוב מדבר ומאי דאיצטריך קרא למימר שביו הוי כדי לאשמועינן דבמלחמת חובה מדבר משום דאי לא כתב שביו הו"א דבמלחמת הרשות הכתוב מדבר, הא ודאי ליתא משום דאי יתורא דשביו בא לאשמועינן באיזו מלחמה מיירי קרא עדיין לא למדנו באיזו איירי דאפשר דבמלחמת הרשות מיירי קרא ושביו בא לרבות כנעניים שבתוכה או במלחמת חובה איירי ושביו הוי למעוטי כנעניים עצמם. א"ו ע"כ לומר דשביו לא אתי לאורויי באיזו מלחמה איירי אלא או לרבות כפי דברי רש"י או למעוטי כפי קושית הרא"ם וא"כ הדרא קושיין לדוכתא וע"כ אתא לרבויי דאי למעוטי לא איצטריך קרא כמו שביארנו. וי"ל דס"ל להרא"ם דאף כי מוקמת לקרא במלחמת הרשות ושביו אתא לרבויי כנעניים שבתוכה מ"מ למדנו היתר ג"כ לשאר אומות שנמצאו בתוך הכנעניים וכי מוקמת נמי לקרא במלחמת חובה ושביו אתא לשבי ששבה הוא בשאר האומות הרי נמי למדנו היתר לכנעניים שנמצאו בתוך שאר האומות שהכל הוא דבר אחד ועל כן הוקשה לו דאימא דבמלחמת חובה איירי קרא ושביו אתא לשבי ששבה הוא משאר האומות. וכ"ת א"כ לישתוק קרא משביו הא ליתא משום דאי לא כתב שביו הוה מוקמינן לקרא במלחמת הרשות ולא הותרה יפת תואר אלא בשאר אומות כשהם בעירם אבל כנעניים שנמצאו בתוך שאר האומות או שאר האומות שנמצאו בתוך הכנעניים אימא לא הותרה בהם יפת תואר להכי איצטריך שביו למישרינהו משום

דכי מוקמת לשביו לרבות כנעניים שבתוכה למדנו היתר ג"כ לשאר האומות שנמצאו בתוך הכנעניים וכי מוקמת לשביו לשבי ששבה הוא משאר האומות למדנו היתר ג"כ לכנעניים שנמצאו בתוך שאר האומות. וע"כ הוקשה לו דאימא דבמלחמת חובה הכתוב מדבר ושביו אתא לשבי ששבה הוא משאר האומות ונלמוד ג"כ היתר לכנעניים שנמצאו בתוך שאר האומות:

פרק ו

הלכה ח

ולא במצור בלבד וכו'. (א"ה ראיתי לאחד מגדולי האחרונים שהקשה על דברי הרב כ"מ דמאי ראיה מייתי מההוא דקרע מאניה ומההוא שהיו שורפים כסאות למילף מינייהו דשלא בשעת המצור איכא בל תשחית דההיא ע"כ בל תשחית דרבנן הוא דגזרו בכל דבר אפילו שאינו אילן. תדע שרבינו עצמו כתב לקמן ולא האילנות בלבד אלא כל המשבר כלים עובר בבל תשחית ואינו לוקה אלא מדבריהם א"כ הרב דקא מהדר למילף אילנות שלא במצור אין ראייתו ראיה כלל. ותירץ בדוחק דכוונת הרב לומר דאילו לא היה אסור מן התורה אלא אילנות ובמצור לא היו אוסרים חכמים שאר דברים שאינן אילנות ושלא במצור דהו"ל כעין גזרה לגזרה ודוק מהר"ר יחיאל באסאן מכ"י כך מצאתי):

פרק ז

הלכה ז

קדש אשה מעכשיו כו'. ירושלמי פרק משוח מלחמה:

הלכה ח

המחזיר את גרושתו כו'. נראה דה"ה גבי בית דאם מכרו וחזר ולקחו דאינו חוזר. ומיהו אפשר לומר דשאני אשה דכתיב בה חדשה למעוטי מחזיר גרושתו אבל גבי בית דליכא מיעוטא אפשר דאפילו מכר וחזר ולקח חוזר. והא דתנן ר' יהודה אומר אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר וכתב רבינו בפירוש המשנה דאין הלכה כר"י, אפשר לחלק בין נפל הבית וחזר ובנאו למכרו וחזר וקנאו. ואעיקרא דדינא בפסק שפסק רבינו דאין הלכה כר"י לא ידעתי מנ"ל דת"ק חולק בזה ובגמ' הביאו על דברי ר"י הללו תנא אם הוסיף בו דימוס אחד חוזר ואם לא היה הלכה כר"י לא הוו מפרשי דבריו. ובירושלמי שקלו וטרו אם סדו בסיד או שפתח בו חלונות וכן אם היה גדול ועשאו קטן ואחד ועשאו שנים וכל זה אליבא דר"י. ובירושלמי אמרינן אשר בנה פרט לשנפל וחזר ובנאו א"ר יוסי זאת

אומרת המחזיר את גרושתו לא היה חוזר. ובירושלמי אמרינן דהנושא את האיילונית הואיל ואין מצוה לישב עמה אינו חוזר:

הלכה יב

בנה בית והשכירו לאחרים כו'. בבא זו והסמוכות לה הם בירושלמי פרק משוח מלחמה:

פרק ח

הלכה א

חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם וכו' מותר להן לאכול נבלות כו'. כתב מרן בכ"מ וסובר רבינו דוקא היכא דלא שכיח ליה היתרא כו' (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בספר דרשותיו הנקרא פרשת דרכים בדרך הקדש דף כ' ע"ב):

הלכה ו

וצריכה להמתין שלשה חדשים כו'. מ"ש בכ"מ דרבינו פסק כרשב"א משום דרבינא מודה דבעינן צ' כו'. דבריו תמוהים, חדא דמנ"ל דרבינא מודה דבעינן צ', ועוד איך יתכן דרבינו פסק כרשב"א דהא לרשב"א כל הצ' יום הם שוין בדינם ואילו רבינו בתחלת דבריו כתב תשב בביתו שלשים יום ואח"כ כתב חדש של בכיה כו'. אלא ודאי דרבינו פסק כת"ק דבעינן שלשים יום לבכיה מדין תורה ואח"כ כתב דמשום הבחנה שהיא תקנת חז"ל צריך להמתין שני חדשים אחרים וכ"כ בפירוש בפי"א מהל' גירושין הלכה כ"א יע"ש. ומה שהקשה מרן ז"ל דהא שרינן ביאה ראשונה מיד בלא הבחנה תירוצו נכון הוא אבל קושיא מעיקרא ליתא דהא לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, וזה פשוט:

פרק ט

הלכה ד

וכן אם הרג רודף כו'. כתוב בהשגות א"א קשיא ליה אבנר, ונראה דאין צורך לכל הדוחקים שכתב המריק"א ומסוגיא זו אין סתירה לדברי רבינו ז"ל דשאני אבנר שהיה גואל הדם דעשאל וגבי גואל הדם כי היכי דרשאי להרוג למי שהרג בשוגג ה"נ אם הרג למי שיכול להציל באחד מאיבריו רשאי אבל אין ב"ד הורגין למי שיכול להציל באחד מאיבריו ולא הציל ובדין סנהדרין דקאמרי בגמרא היינו שלא בא יואב על אבנר באלמות ודרך רוצח בעלמא אלא שכלכל דבריו במשפט וזה כפתור ופרח בפירוש הגמרא ודוק

ולא יהא גרוע מהורג בעדות מיוחדת שכתב רבינו בפ"א מהל' רוצח שאם הרגו גואל הדם אין לו דמים דוק ותמצא כיוצא בזה:

הלכה ה

שש עריות אסורות על בני נח כו'. (נסתפק הרב המחבר בבן נח שבא על הערוה וכיון לקנותה באותה ביאה אי חשיבא אשת איש לחייב הבא עליה או לא שמצאנו בספר דרשותיו בדרך האתרים דרוש א' דף ד' ע"ג יע"ש):

הלכה ו

בן נח חייב על מפותת אביו כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בספר דרשותיו בדרך האתרים דף ד' ע"ד יע"ש):

הלכה ז

אין בן נח חייב על אשת חבירו כו'. גרסינן בת"כ פרשת קדושים וז"ל א"כ למה נאמר איש איש להביא את הגרים שבא על עריות האומות שידונו בדיני האומות ושבאו על עריות ישראל שידונו בדיני ישראל ע"כ. ולא ידעתי כוונת זאת הברייתא דהא קרא במולך איירי והיכי דרשי ליה לעריות והמחבר ז"ל לא נתעורר בזה ולא ידעתי למה:

הלכה ח

ומאימתי תהיה אשת חבירו כו'. כל זה מתבאר בירושלמי פ"ק דקדושין ובב"ר פרשה ח"י סי' ט' ועיין במ"ש מהר"ש יפה ז"ל שם:

פרק י

הלכה ב

בן נח שאנסו אנס כו'. (א"ה נתבאר יפה בדברי הרב המחבר בדרשותיו בדרך האתרים (דף ו') וחידש הרב בדין זה דבשפיכות דמים מצווה הבן נח שיהרג ואל יעבור דכיון דמסברא נפקא דמאי חזית כו' אין הפרש בין ישראל לעכו"ם יע"ש באורך. וכתב בספר המצות וז"ל המצוה הט' היא שצוונו לקדש את שמו כו' ובגמ' סנהדרין אמרו בן נח מצווה על קדוש השם או אינו מצווה ת"ש שבע מצות נצטוו בני נח ואם אתה אומר כן תמניא הוו הנה נתבאר לך שהיא מכלל מיני המצות כו'. וצריך להבין ראיה זו שהרי בתר הכי דחייה בגמרא אמר רבא אינהו וכל אביזרייהו והיינו לומר דאין טעם למנות קדוש השם למצוה בפ"ע כמ"ש רש"י שם ויש ליישב דלפי שיטת הר"ם דאיפשיטא בעיין דאין בן נח מצווה על קדוש השם ע"כ דלא חיישינן לדיחויא דרבא וסבירא לן דקדוש השם לאו אביזרייהו דשבע מצות הוא):

הלכה ו

מפי הקבלה וכו'. עי' מ"ש מרן פ"ג מהל' כלאים הלכה ו': ועכו"ם שהכה את ישראל כו'. (א"ה ודברי מרן על זה הכל קנה מקומו בדרשות הרב המחבר בדרך דוד דף נ"ג ע"ג יע"ש):

הלכה ז

יצא זרעו של ישמעאל כו'. עיין בפ"ט מהל' נדרים הלכה כ"א. גרסינן בפ"ז דסנהדרין (דף נ"ט) כל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה כו' והקשו הרי מילה שנאמרה לבני נח דכתיב ואתה את בריתי תשמור ונשנית בסיני דכתיב וביום השמיני ימול ולישראל נאמרה ולא לבני נח ותירצו ההוא למשרי שבת הוא דאתא ביום ואפי' בשבת והקשו והרי פריה ורביה שנאמרה לבני נח דכתיב ואתם פרו ורבו ונשנית בסיני לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ולישראל נאמרה ולא לב"נ ההוא לכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו הוא דאתא ע"כ. והתוספות הקשו והרי פריה ורביה תימה מנא לן דלא נאמרה לבני נח ואי משום דלא חשיב לה בהדי שבע מצות הא אמרינן לעיל קום עשה לא קא חשיב ויש לומר דשב ואל תעשה נמי הוא דמי שמצווה על פ"ו מצווה שלא להשחית זרע ע"כ. ויש לתמוה בדברי התוס' הללו דאמאי לא הקשו קושיתם בקושית הגמרא הקודמת שהקשו והרי מילה כו' התם היה להם להקשות דמנא לן דמילה לא נאמרה לבני נח אי משום דלא חשיב לה בהדי שבע מצות הא אמרינן קום עשה לא קחשיב, ומלבד קושית הקדימה עוד יש לתמוה דמה שתירצו לקושית והרי פריה ורביה דאיכא שב ואל תעשה דהשחתת זרע לא אהני תירוץ זה אם היו מקשים קושיתם בקושית הגמרא שהקשו והרי מילה וכמבואר. ומהראנ"ח בדרשותיו פרשת וארא עמד בדברי התוס' הללו וכתב דמילה נמי שב ואל תעשה הוא דמי שהוא מצווה על המילה מצווה נמי שלא ימשוך ערלתו ומ"מ הוקשה לו דלמה לא הקשו כן גבי מילה ויתרצו תירוץ זה שהוא קודם קושית והרי פריה ורביה אבל אמרו זה גבי פריה ורביה לבד דאין לומר דלפשיטותו לא חששו לומר כן דאין זה כל כך פשוט עכ"ד. ומלבד מה שהוקשה לו לרב עוד קשיא לי בדבריו שכתב דמי שהוא מצווה על המילה מצווה נמי שלא ימשוך ערלתו שהרי המשוך שצריך לחזור ולימול אינו אלא מדרבנן שלא יהיה נראה כערל ומאי דאמרינן בפרק הערל (דף ע"ב) את בריתי הפר לרבות את המשוך הא אמרינן התם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ורב הונא דהוה ס"ל דמשוך אינו אוכל בתרומה מדבריהם איתותב התם וקי"ל דאוכל אף מדבריהם וכמו שפסק רבינו בפ"ז מהל' תרומות הלכה י' ושם כתב בפירוש ומד"ס שימול פעם שניה עד שיראה מהול

ומאי דאמרינן בפ"ד דסנהדרין (דף ל"ח) דאדם הראשון משוך בערלתו היה ויליף לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא וכן כתבו התוס' בפרק הערל דמאי דאמרינן בפרק נגמר הדין דעכן משוך בערלתו היה ויליף לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא וכן צ"ל גבי דרשא דאדם הראשון וא"כ קשה על הרב דהיכי קאמר דבמילה נמי איכא שב ואל תעשה דהיינו שלא ימשוך ערלתו מאחר שאין איסור זה כי אם מדרבנן, ועוד נ"ל דמעולם לא גזרו רבנן על המשוך שיחזור וימול אלא גבי ישראל מידי דהוי אכמה גזירות וסייגים שעשו חכמים אבל בבני נח לא מצאתי בשום מקום שעשו להם סייגים וא"כ מהיכא תיתי דבן נח המשוך שהיה צריך לחזור ולימול מדרבנן ואף דלפי האמת דבן נח אינו מצווה על המילה לא נפקא לן מידי אם משוך דבני נח צריך לחזור ולימול או לא מ"מ נפקא מינה לבני קטורה שפסק רבינו (בפרקין הלכה ח') שהם חייבים במילה דלדברי הרב המשוך צריך שיחזור וימול ולדידי בבני נח לעולם אין חיוב על המשוך לחזור ולימול:

וראיתי לרש"ל בהגהותיו שכתב וז"ל אבל אמילה לא קשיא מידי מאחר שעונשה כרת ואין עונש בלא אזהרה כדאיתא במס' מכות שאמרו כל חייבי כריתות אין צריכים אזהרה שהרי פסח ומילה כו' א"כ נקרא לא תעשה רוצה לומר שלא להשהות בערלה. ולא מצאתי קורת רוח בדברים הללו. ומה שהביא ראיה לדבריו מההיא דפ"ג דמכות (דף י"ג) אדרבה הוי תיובתיה דרבא אית ליה אליבא דרבי עקיבא דחייבי כריתות לוקין בשביל הלאו שלהם דליכא למימר דהלאו אתא לחייבו כרת משום דלא ענש הכתוב כרת אא"כ הזהיר משום דחייבי כריתות אינם צריכים אזהרה שהרי פסח ומילה ענש אע"פ שלא הזהיר וא"כ כלל זה דלא ענש הכתוב אא"כ הזהיר אליבא דרבא לר' עקיבא אינו אלא בחייבי מיתת ב"ד וא"כ היכי קאמר ואין עונש בלא אזהרה כדאיתא במס' מכות ומאותה סוגיא מוכח דלכרת לא נאמר כלל זה דאין עונש בלא אזהרה. גם מה שסיים שנקרא לא תעשה שלא להשהות בערלה ולפי זה ס"ל לתוספות דאם איתא דבני נח היו מוזהרים על המילה הו"ל למיחשבה בהדי שבע מצות משום דאית ביה לא תעשה דהיינו שלא להשהות בערלה לא הבינותי דבר זה שהרי בפרק ארבע מיתות (דף נ"ח) הקשו לר"ל דאמר עכו"ם ששבת חייב מיתה וליחשביה גבי שבע מצות ותירצו כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב ע"כ, ולפי דברי הרב הכא נמי איכא שב ואל תעשה דהיינו שלא ישהא יום אחד בלתי מלאכה כי היכי דמילה חשיב קום עשה שימול וחשיב שב ואל תעשה שלא ישהה בערלה הכי נמי גבי עכו"ם השובת חשיב קום עשה שיעשה מלאכה ושב ואל תעשה שלא ישהה בלתי מלאכה ולא מצאתי הפרש בין זה לזה כלל ואדרבא גבי עכו"ם השובת באה האזהרה דשב ואל תעשה בפירוש ויום

ולילה לא ישבותו דהיינו שלא ישהו בלתי מלאכה וא"כ הו"ל למימני יתיה בהדי שבע מצות משא"כ גבי מילה דאף דנימא דאית ביה שב ואל תעשה מ"מ בלשון הכתוב לא בא אלא קום עשה דהיינו המול ימול:

עוד כתב רש"ל דמשכחת לה שב ואל תעשה גבי מילה והיינו שלא למולו אלא משמונה ואילך ע"כ. ויש לדקדק דאמאי לא קאמר דמשכחת לה שב ואל תעשה גבי מילה והיינו שלא למולו בלילה וכדאמרינן בפ"ב דמגילה אין מלין בלילה שנאמר וביום השמיני ימול וכ"ת דטעמא דלא חשיב הרב שב ואל תעשה מילת לילה הוא משום דס"ל שדין זה לא נאמר אלא בישראל ואפשר שחידוש הוא שחדשה תורה גבי ישראל שלא ימולו בלילה אבל בבני נח אפשר דליכא הקפדה בין יום ללילה הא ליתא שהרי כתבו התוס' בפר"א דמילה (דף קל"ב) ד"ה ההיא מבן שמונת ימים נפקא דעיקר ילפותא דביום ולא בלילה מבן שמונת ימים נפקא וקרא דביום השמיני אתיא לומר אפילו בשבת וכ"כ בפ"ב דמגילה ובפרק הערל (דף ע"ב) ד"ה מר סבר דרשינן וביום יע"ש וכיון דמדכתיב מבן שמונת ימים נפקא לן ימים ולא לילות פשיטא דאף בבני נח הדין כן שהרי פסוק זה לאברהם נאמר ואם כן יכילנא למימר דאיכא שב ואל תעשה גבי מילה והיינו שלא למול בלילה, ומ"מ אני מסתפק בבן נח שמל קודם שבעה או שמל בלילה אם נהרג ולאו משום דאזהרות אלו דלא ימול קודם שבעה ולא בלילה אתו מעשה דובן שמונת ימים ימול דפשיטא דבן נח נהרג על לאו הבא מכלל עשה וכמו שהכריחו התוס' בפ"ק דע"ז (דף ה') ד"ה מנין למחוסר אבר והכריחו זה מדדרשינן מכל עץ הגן אכול תאכל ולא גזל ודבק באשתו ולא באשת חבירו יע"ש. אלא טעמא דמלתא הוא משום דמדברי הרא"ש בפר"א דמילה נראה דס"ל דקטן שנימול קודם שמונה דאינו צריך להטיף ממנו דם ברית ומינה יליף מרן בטור י"ד סי' רס"ד דה"ה לאם מל בלילה דאינו צריך להטיף דם ברית וא"כ נמצא דאזהרות אלו אינם אלא לכתחילה אבל בדיעבד מה שעשה עשוי וא"כ אפשר דעל כיוצא בזה אין בן נח נהרג וצריך אני לזה להתלמד ממקום אחר ונפקא מינה היום לבני קטורה:

והנה לסברת הרמב"ן פשיטא לי שאם בן נח מל קודם שבעה או בלילה שאינו נהרג שהרי כתב בפרשת וישלח דבכלל הדינים שנצטוו ב"נ הוא שיושיבו דיינים גם בכל עיר ועיר כישראל ואם לא עשו כן אינם נהרגים שזו מצות עשה בהם ולא אמרו אלא אזהרה שלהם זו היא מיתתם ולא תקרא אזהרה אלא המניעה בלאו ע"כ. וא"כ לדבריו בן נח שלא מל פשיטא שאינו חייב מיתה שהרי מצות עשה היא ומשום בטול מצות עשה אינם נהרגים וא"כ כ"ש בחלקי המצוה דהיינו שתהיה בשמיני וביום ולא בלילה

שאינם נהרגים ולא מבעיא לסברת הרא"ש דאית ליה דאם מל קודם ח' או בלילה דכבר קיים מצות מילה דפשיטא שאינו נהרג בשביל שעשה המצוה שלא כתקנה אלא אף אליבא דמאן דפליג עליה דהרא"ש וס"ל דלא קיים מצות מילה מ"מ אינו נהרג כיון דמשום עיקר המצוה דהיינו מצות מילה אינו נהרג פשיטא דגם בשביל חלקי המצוה אינו נהרג. אך מה שיש להסתפק הוא לסברת רבינו דאית ליה דאף משום ביטול מצות עשה נהרג שהרי כתב בפ"ט מהלכות אלו הלכה י"ד וז"ל ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו ע"כ וא"כ לדבריו בן נח שלא מל עצמו נהרג וכ"כ בפרקין וז"ל אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עליה ע"כ. וראיתי למרן שכתב ומ"ש ואין נהרגין עליה משום דאשבע מצות אשכחן שנהרגין וכמו שקדם אשמונה לא אשכחן עכ"ד. ודבריו תמוהים הם בעיני דמאחר דאיכא צווי מפורש גבי מילה למה לא יהיה נהרג עליה אי משום דהוי מצות עשה וס"ל דעל מ"ע אינו נהרג הא ליתא שהרי נהרגו אנשי שכם על הדינין שהיינו שנצטוו לדון בשבע מצות דידהו ולא דנו ומש"ה נהרגו הרי דעל מצות עשה נמי נהרג ועכו"ם שעסק בתורה וכן עכו"ם ששבת דאינו נהרג משום דלא כתיב בהדיא איסורא דידהו דעכו"ם שעוסק בתורה נפקא לן ממורשה ועכו"ם ששבת מדכתיב ויום ולילה לא ישבותו ופשטיה דקרא לאו להזהיר את בני נח שלא ישבותו אתא והרבעת בהמה והרכבת אילן ס"ל דקרא דאת חוקותי תשמורו אסמכתא היא ואין איסורו כי אם מפי הקבלה וכן עכו"ם המכה את ישראל ס"ל דאסמכתא בעלמא הוא וכמו שכתב מרן אבל במילה שהיא מצוה מפורשת מנא לן שלא יתחייב עליה מיתה. גם מה שהכריח מרן משום דאשבע מצות אשכחן דנהרג ולא אשמונה מצות אין זה הכרח דמאי דאמרינן דאשבע מצות נהרג הוא משום דהם מצות כוללות לכל האומות אבל אפשר דלאומה מיוחדת איכא אחריני דנהרג והיינו מילה דלא נאמרה אלא לבני נח וכוונת רבינו לדעתי היא מבוארת דכיון שנתערבו בני ישמעאל בבני קטורה ואינם ניכרים מי הם בני ישמעאל ומי הם בני קטורה הכל חייבים מספק ואינם נהרגים מספק דאפילו בהמה אין אנו הורגים מספק וכמ"ש בפ"ט הלכה ו' כ"ש בן נח נמצינו למדין דבני קטורה נהרגין על המילה. אך מה שיש להסתפק הוא אם מל קודם השמיני או בלילה אם נהרגין אליבא דהרא"ש דאית ליה דבדיעבד קיים מצות מילה וכעת אין בידי להכריע וצריך אצלי תלמוד. ועיין במ"ש רבינו פ"א מהל' מילה הלכה ב' ובדברי הראב"ד ודו"ק:

וראיתי להרב בעל חדושי הלכות שכתב וז"ל הא דלא קשיא להו הכי לעיל גבי מילה

נראה לומר דמש"ה לא קשיא להו גבי מילה הכי משום דבמילה הכי פריך דאי נצטוו בני נח על המילה א"כ כשידנו תקיפה עליהם אמאי לא היו כופין אותם למול את עצמם וגר תושב שהוזכר בתורה דהיינו שקבל עליו שבע מצות היאך אפשר למצוא אותו דהא חייב הב"ד לכוף אותו גם למול עכ"ד. ולא ידעתי כוונתו דלעולם בזמן שידינו תקיפה אנו כופין אותם גם למול וגר תושב שהוזכר בתורה היינו שמל וקבל שבע מצות. ומאי דאמרינן דגר תושב היינו שקבל עליו שבע מצות ולא קאמר ח' מצות עם מילה היינו משום דקום עשה לא חשיב. ועוד דמילה חייב למול תיכף ומיד וכבר קיים המצוה ושוב אין עליו חיוב עוד ומאי דאמרינן בפ' בתרא דע"ז (דף ס"ד) איזהו גר תושב כל שקבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח התם חשיב מצות שחייבים עליהם כל יום ויום שלא לעבור עליהם אבל גבי מילה לא שייך קבלה שהרי כיון שמל אין עליו עוד שוב חיוב. ואפשר היה להכריח ממקום אחר שאין העכו"ם מוזהרים על המילה מההיא דתנן בשלישי דנדרים (דף ל"א) קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם. ורבינו בפ"ט דנדרים הלכה כ"ב הביא שני החלוקות הללו דמתניתין וסיים וכתב שאין הערלה קרויה אלא לשם עכו"ם שנאמר כי כל הגוים ערלים ואין כוונתו של זה אלא למי שהוא מצווה על המילה ולא למי שאינו מצווה עליה ע"כ:

והנראה אצלי מדברים אלו דטעמא קמא שאין הערלה קרויה אלא לשם עכו"ם מהני לדינא דנודר מהערלים דאסור אפילו במולי עכו"ם ומותר אפי' בערלי ישראל לפי שלמדנו מקרא דעכו"ם אפילו מולים נקראו ערלים וכמו שפירש הר"ן שם ומותר בערלי ישראל לפי שישראל לא נקראו ערלים אפילו מי שלא מל אבל בנודר מהמולים דאסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם לא אהני טעם זה דאין הערלה קרויה אלא לשם עכו"ם אלא מטעמא דאין כוונתו של זה אלא למי שהוא מצווה על המילה ומש"ה כשנדר מן המולים שכוונתו היא למי שהוא מצווה על המילה מותר במולי אוה"ע לפי שאינם מצווים עליה. הן אמת שקשה לי דהתינח דטעם זה דאין כוונתו אלא למי שהוא מצווה על המילה מהני להיכא דנדר מהמולים שיהיה מותר במולי אוה"ע אך לשיהיה אסור בערלי ישראל לא מהני דנהי דנצטוה על המילה הא אינו מקיים אותה והכי תנן התם הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים ואסיקו בגמ' אמר אביי מצווה ועושה קתני, ופירש הר"ן שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין ומש"ה בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושים עכו"ם ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי

ירושלים ישראל מצווין ועושים כותים מצווין ואינם עושין ע"כ. וא"כ בנודר מהמולים אמאי אסור בערלי ישראל הא מצווין ועושין בעינן וזה מצווה ואינו עושה. הן אמת שראיתי לרש"י שכתב ערלי ישראל בכלל מולין הם כגון שמתו אחיו מחמת מילה ע"כ. נראה שנרגש ממה שכתבנו ומש"ה אוקמה במי שמתו אחיו מחמת מילה לא ממעטינן מי שאינו עושה אע"פ שמצווה אלא במי שבידו לעשות ואינו עושה בזדון אבל מי שאינו עושה מפני אונס כגון מי שמתו אחיו מחמת מילה לא ממעטינן ליה ומצווה ועושה קרינן ביה. והנראה אצלי מדברי רש"י דדוקא בנודר מהמולים שאסור בערלי ישראל הוצרך לאוקומה במי שמתו אחיו מחמת מילה אך בחלוקה קמייתא דנודר מהערלים דמותר בערלי ישראל התם מיירי אפילו בסתם ערל שלא מתו אחיו מחמת מילה והטעם הוא ברור בעיני דחלוקת הנודר מהערלים הטעם הוא לפי שאין הערלה קרויה אלא לשם עכו"ם אבל ישראל אף שאינו נמול אינו נקרא ערל ומש"ה מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם אבל בחלוקה דנודר מהמולים הוקשה לרש"י דנהי דמותר במולי אומות העולם לפי שאינם מצווים על המילה אך אמאי אסור בערלי ישראל הא מצווין ועושין בעינן ומש"ה אוקמה במי שמתו אחיו מחמת מילה. הן אמת שדין זה שכתב רש"י דמתני' איירי במי שמתו אחיו מחמת מילה לא ראיתי לשום אחד מהראשונים שכתבו כנראה שחלוקים הם על רש"י וס"ל דאפילו בסתם ערל שלא מתו אחיו מחמת מילה אסור וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דאמאי והא אנן מצווין ועושין בעינן ובמקום אחר הארכתי לחלק בין זו דנודר מהמולים להההיא דאמרינן מצווין ועושין בעינן. (א"ה חבל על דאבדין):

הכלל העולה דמהך מתני' איכא למישמע דעכו"ם אינם מצווים על המילה ולפ"ז אפשר דמה שלא הקשו התוס' קושיתם עלה דוהרי מילה משום דמילה איכא למישמע דאינם מצווים מהך מתני' דנדרים אך גבי פריה ורביה הקשו דמנא לן דאינם מצווין בפריה ורביה. הן אמת דקשיא לי לפי מה שכתבנו דטעמא דהנודר מהמולים דמותר במולי עכו"ם הוא משום דלא נצטוו דאמאי לא קתני מתני' דאסור במולי בני קטורה דנצטוו על המילה וכדאמרינן בפרק ארבע מיתות (דף נ"ט) א"ר יוסי בר אבין ואי תימא ר' יוסי בר חנינא את בריתי הפר לרבות בני קטורה ע"כ הרי דבני קטורה נצטוו על המילה. הן אמת דאליבא דרש"י דפירש התם דהא דאמרינן דבני קטורה חייבים במילה היינו דוקא אותם הששה שנולדו לאברהם מל אותם אברהם אבל זרעם אחריהם לא נתחייבו במילה ניחא דהשתא כל העכו"ם אינן מוזהרים במילה ומש"ה קתני מתני' בסתם דמותר במולי העכו"ם לפי שאינם מצווים עליה, אך לרבינו שכתב ובני קטורה וכל זרעם אחריהם הם

מצווים על המילה קשה דאמאי לא קתני דאסור במולי בני קטורה. ואולי הטעם הוא ממ"ש רבינו והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה ואינם נהרגים עליה, וא"כ כיון שאינם ידועים היום בני קטורה לפי שנתערבו בבני ישמעאל מותר בכל לפי שזה לא נדר אלא במי שמצווה על המילה בודאי ולא במי שמצווה על המילה מחמת ספק ולא מחית איניש נפשיה לספיקא:

וראיתי לעורר מה שהוקשה לי בדברי הרא"ם בפרשת ויגש ד"ה והנה עיניכם רואות שכתב ולא הספיק להם ראות המילה כו' מ"מ יש לחוש שמא הוא מבני קטורה שחייבין במילה וכ"כ בפרשת בא ד"ה תושב זה גר תושב וכו' וז"ל דמאי דנקט ערבי מהול וגבעוני מהול משום דדרכן למול בגיותם לפי שהן מבני קטורה שהן מחוייבים במילה כו' עכ"ד. ותמהני דכל שעתא ושעתא הוא מחבב עלינו דברי רש"י ובשני המקומות הללו מיישב דברי רש"י במה שהוא נגד סברתו דרש"י ס"ל דזרעם דבני קטורה אינם חייבים במילה ודברי הרא"ם צ"ע. עוד אני תמיה דלסברת הרא"ם דאית ליה דבני קטורה היום אינם פטורים מהמילה על כורחין הטעם הוא דלא ממעטיה מקרא דכי ביצחק יקרא לך זרע אלא ישמעאל שכבר בא לעולם אבל לא זרעה של בני קטורה שעדיין לא באו לעולם וכמ"ש הרב בפרשת ויגש וא"כ יש לתמוה ממ"ש הרא"ם בפרשת חיי שרה ד"ה שטר מתנה כתב ליצחק וז"ל אבל יש לתמוה איך עשה זה אברהם והלא קיים כל התורה כולה כו' וא"כ איך העביר הנחלה מישמעאל ובני קטורה ונתנה ליצחק כו' ותירץ ושמא יש לומר שאני הכא דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ע"כ. ולפי דברי הרב התינח מה שהעביר הנחלה מבני ישמעאל דנתמעטו מקרא דכי ביצחק יקרא לך זרע אבל מה שהעביר הנחלה מבני קטורה לא הותר מקרא דכי ביצחק יקרא לך זרע כיון דבאותה שעה עדיין לא היו מעולם וצ"ע:

נחזור לענינינו דאפשר דממתני' דנדרים יש להכריח דהעכו"ם אינם מצווים על המילה ומש"ה לא הקשו התוס' קושיתם עלה דוהרי מילה ויש לדקדק במה שתירצו דשב ואל תעשה הוא דמי שמצווה על פ"ו מצווה שלא להשחית זרע דלמאי איצטריכו לטעמא דשב ואל תעשה תיפוק להו דע"כ אינם מצווים על פ"ו מדחזינן בדף כ"ו דתניא שבע מצות נצטוו בני נח כו' ר' חידקא אומר אף על הסירוס משמע דת"ק פליג וס"ל דאינם מצווים על הסירוס ואם איתא דמוזהרים על פ"ו איך יתכן שאינם מוזהרים על הסירוס והוא מכל שכן דהשחתת זרע הוא ור' חידקא נמי למה ליה קרא לסירוס תיפוק ליה דכיון דמצווה על פ"ו מצוה על הסירוס. הא לא קשיא כלל דמאי דאמרינן דב"נ הם מוזהרים על הסירוס היינו לסרס אחרים וכן לסרס בהמה חיה ועוף דומיא דישראל דהוזהרו בכל

זה ובזה פליג ת"ק דס"ל דבני נח לא הוזהרו בזה אבל לעולם דלסרס עצמו הוזהרו מכיון דמוזהרים על פ"ו. ודע שזה שכתבו התוס' דמי שהוא מצווה על פ"ו הוא מוזהר שלא להשחית זרעו אזלי לשיטתם שכתבו ריש פ"ב דנדה (דף י"ג) עלה דההיא דאמרינן נשים לאו בנות הרגשה נינהו. וכתב הרשב"א בחדושיו שהקשה ר"ת ז"ל למה לי האי טעמא תיפוק ליה משום דאינן מצוות על פ"ו ופירש הוא ז"ל דהכי קאמר שאינם בדין הרגשה כלומר דאפילו הרגישו ושחתו זרעם אין בכך כלום הואיל ואינם במצות פ"ו והקשה עליו הרמב"ן דאע"פ שאינן מצוות בפ"ו מ"מ אסורות הן בהשחתת זרע והכל לקו על זה במבול ואע"פ שאינן בדין סירוס ומותרות הן להשחית כלי הזרע אבל אינם מותרות להשחית הזרע עכ"ד הרשב"א בחידושיו. והנה מ"ש והכל לקו על זה במבול אפשר דהרמב"ן ז"ל סבור דמה שנצטוו ב"נ על פ"ו הוא מפרו ורבו הנאמר בנח אבל פרו ורבו הנאמר באדם כיון דכתיב בה ברכה אינו למצוה כי אם לברכה בעלמא וכמ"ש הרא"ם בפרשת נח ד"ה ואתם פרו ורבו יע"ש ולפי זה דחה דברי ר"ת דס"ל דכיון דנשים אינן מצוות בפריה ורביה אינן מצוות בהשחתת זרע שהרי לקו על השחתת הזרע במבול אף שעדיין לא נצטוו על פ"ו ואם כן מוכרחים אנו לומר דאף מי שאינו מצווה על פ"ו מצווה על השחתת הזרע אך נראה דפירוש זה לא יתכן משום דהרמב"ן ז"ל לא ס"ל כהרא"ם משום דסתמא דמתני' דיבמות מוכח דלאדם נצטוה פ"ו. אשר על כן נראה דכוונת הרמב"ן במה שאמר והכל לקו על זה הוא לומר שגם הנשים נענשו על זה אף שלא הוזהרו בפ"ו. עוד אפשר לומר דכוונת הרמב"ן היא דלפי דברי ר"ת דנשים הואיל ואינם מוזהרות בפ"ו אינן מוזהרות נמי בהשחתת זרע א"כ מי שקיים בבני נח פ"ו אינו מוזהר בהשחתת הזרע דודאי גם בבני נח יש גבול למצות פריה ורביה דומיא דישראל וכמו שכתב רש"י בפרשת בראשית דולמך שבעים ושבעה דנשי למך פירשו ממנו משקיימו מצות פ"ו ולזה הקשה הרמב"ן דזה אינו דהכל לקו על זה במבול אף מי שקיים מצות פ"ו ודו"ק. ומ"מ לא ידעתי היכן רמיזא איסור זה דהשחתת זרע לבני נח. ועוד קשה לי אמאי לא קא מני לה בהדי שבע מצות דבני נח והדבר צריך תלמוד. ודע שכל מה שכתבנו ליישב דברי התוס' דאמאי לא הקשו קושיתם על מה שהקשו והרי מילה וכו' וכתבנו דמילה מוכרח לומר דבני נח לא נצטוו מההיא דנדרים, כל זה כתבתי לפלפולא בעלמא אבל כוונת דברי התוס' נראה לי באופן אחר והוא דלעולם לא הוקשה להם לתוס' אליבא דהמקשה דאמאי הקשה והרי פ"ו דאימא דגם בני נח מוזהרים בפ"ו אלא עיקר קושיתם היא על המתרץ שתירץ דמה שנשנית בסיני הוא לכל דבר שבמנין דצריך מנין אחר להתירו הוא דנשנה דמנא ליה דין זה אימא דמה שנשנית הוא לחייבם לב"נ דאם לא היה אומר הכתוב שובו לכם

לאהליכם נמצא דפ"ו נאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני ולישראל נאמרה ולא לבני נח לכך נשנית בסיני לחייב גם את בני נח במצות פ"ו ומנא ליה למתרץ לחדש דין מחודש דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ואי משום דלא חשיב לה בהדי שבע מצות הא אמרינן דקום עשה לא קא חשיב אבל גבי מילה שתירצו דלמישרי שבת הוא דאתא ביום ואפילו בשבת התם לא שייכא קושית התוס' כלל דאם היה מתרץ דמילה נמי לזה ולזה נאמרה ומש"ה נשנית בסיני כדי שגם בני נח יהיו מוזהרים במילה לא היה הדין דין אמת שהרי איכא יתורא דביום וע"כ אתא למישרי שבת וא"כ לא נשנית בסיני כי אם למלתיה וא"כ מצות מילה לישראל נאמרה ולא לב"נ ומש"ה המתרץ תירץ לפי האמת אך גבי פ"ו קושייתם היא בעצם דמנא ליה למתרץ לחדש דין מחודש דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו מיתורא דשובו לכם אימא דאצטריך לחייב גם את ב"נ במצות פ"ו ואי משום דלא חשיב לה בהדי שבע מצות הא אמרינן דקום עשה לא קא חשיב. זהו מה שנראה לי נכון בכוונת התוס':

ודע שזה שתירצו התוס' דשב ואל תעשה הוא דמשמע דס"ל דכל מצוה דאית בה קום עשה ושב ואל תעשה דאם איתא דב"נ מוזהרים עליה דהוה ליה למיחשביה בהדי שבע מצות משום שב ואל תעשה שיש בה הכי איתא בפרק ארבע מיתות (דף נ"ח) אמר ריש לקיש עכו"ם ששבת חייב מיתה והקשו וליחשביה בהדי שבע מצות ותירצו כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב והקשו והא דינים קום עשה וקא חשיב ותירצו דינים קום עשה ושב ואל תעשה נינהו ע"כ. ופירש רש"י קום עשה משפט ושב ואל תעשה עול ע"כ. הן אמת דמסיום דברי רש"י נראה דחולק עלה דסברת התוס' הלזו שהרי כתב רש"י ושב ואל תעשה עול אפי' אינו מצווה לעשות משפט והוא יושב ובטל מוזהר הוא שלא לעשות עול ואזהרת לא תעשה עול אינה קום עשה משפט אלא לחודה קיימא שב והבטל מלא תעשה עול ע"כ. וא"כ דוקא דינים שהם שתי מצות מוחלקות האחת לשפוט והשנית לא תעשה עול ואפילו לא היה מצווה על המשפט מצווה שלא לשפוט עול מש"ה חשיב דינין בהדי שבע מצות והיינו אזהרת שלא לשפוט עול שהיא מצוה בפני עצמה אבל השחתת הזרע שאינה מצוה בפני עצמה אלא מצוה נמשכת ממצות פ"ו ועיקר המצוה היא קום עשה מנא לן דבשביל חלק הנמשך ממנה שהיא שב ואל תעשה שנמנה אותה בהדי שבע מצות. והנראה אצלי דהתוס' רוח אחרת אתם בכוונת הסוגיא במה שתירץ דדינים קום עשה ושב וא"ת נינהו וס"ל דלעולם הדינים דקתני בהדי שבע מצות הוא לשפוט אלא שמי שמוזהר לשפוט מוזהר שלא לשפוט עול וכיון דממצות לשפוט נמשך ממנה מצות שלא לשפוט עול שהיא שב ואל תעשה חשיב לה בהדי שבע

מצות אע"ג דעיקר המצוה היא לשפוט והיא קום עשה מ"מ כיון שנמשך ממנה שב ואל תעשה חשיב לה הכי נמי פ"ו אם איתא דב"נ היו מוזהרים בפ"ו הו"ל למיחשביה בהדי שבע מצות אף שהיא קום עשה כיון שנמשך ממנה אזהרת השחתת זרע שהיא שב ואל תעשה. וראיתי למהראנ"ח ז"ל בפרשת וארא שכתב דברים נפלאו ממני וז"ל ומ"מ אעיקרא דדינא פירכא דאי משום דמי שמצווה על המילה מצווה שלא ימשוך ערלתו וכן מי שמצווה על פ"ו מצווה שלא ישחית זרעו והשתא אפשר ליה למיחשבינהו בהדי שבע מצות אמאי לא חשיב עכו"ם ששבת דאית ביה שב ואל תעשה נמי דמי שמצווה שלא ישבות מצווה שלא יזכרהו בפה ולא עדיף שב ואל תעשה דגבי פ"ו ומילה משב ואל תעשה דגבי שבת דכמו שיש בכח מצות פ"ו לאו דהשחתת זרע ובכח מצות מילה לאו דלא ימשוך ערלתו שהוא אחר קיום מצות המילה כן יש בכח מצות לא ישבותו שלא יזכרהו בפה כדרך שישראל מצווין בשבת ע"כ:

והנה אין ספק שהרב לא הקשה קושיא זו בסוגית הגמרא שתירצו שדינים הוו קום עשה ושב וא"ת דשאני התם שהם מצות מוחלקות וכמו שכתבנו לעיל בשם רש"י אך אליבא דתוספות דממצות פ"ו נמשך אזהרת השחתת הזרע ולפי סברת הרב דממצות מילה נמשך אזהרה שלא ימשוך ערלתו ומש"ה הוה ליה למיחשב אותם כיון דהוו שב ואל תעשה לזה הוקשה לו דגם במצות לא ישבותו איכא נמי שב ואל תעשה דהיינו שלא יזכרהו בפה. ומ"מ לא ירדתי לסוף דעת הרב דבשלמא ממילה נמשך שלא ימשוך דאם משך נראה כערל והוא הפך מה שנצטוה שימול וכן מפ"ו נמשך שלא ישחית זרעו שהמשחית זרעו ממעט פ"ו והוא הפך מה שנצטוה במצות פ"ו אבל איך נמשך ממצות לא ישבותו שלא יזכרנו בפה שהרי אם הוא עושה ארבעים מלאכות חסר אחת אף שמזכירו בפה הרי קיים ויום ולילה לא ישבותו וצ"ע:

עוד ראיתי לרב הנזכר שכתב שם וז"ל ולפי זה יצא לנו תירוץ קושיא שהתוס' מקשים בפרק ארבע מיתות (דף כ"ו) גבי עשר מצות שנצטוו ישראל במרה דאמאי לא חשיב מילה שניתנה לאברהם דאיכא למימר דקום עשה לא קא חשיב וכבוד אב ואם דחשיב בהדייהו קום עשה ושב ואל תעשה הוא כו' ע"כ. והנה מ"ש דכבוד אב ואם הוי קום עשה ושב וא"ת הם דברים ברורים דבכלל הכבוד הויא נמי מורא דהיינו שלא יסתור את דבריו ולא יפריע את דבריו וכיוצא בזה ופשיטא דבכלל הכבוד שייך נמי שב וא"ת אך לא ידעתי איך נתקררה דעתו בזה דהא מילה נמי אית בה שב ואל תעשה דהיינו שלא ימשוך ערלתו וכמ"ש הרב. והנראה אצלי בדעת הרב הוא שהרב לא נחה דעתו במ"ש התוס' דפ"ו שב ואל תעשה הוא דהיינו שלא ישחית זרעו והוא סבור דמה שלא תירצו

בגמ' לקושית והרי פ"ו דקום עשה לא חשיב עדיפא מינה קא משני ליה דאפי' אי לאו טעמא דקום עשה לא חשיב איכא למימר דביום השמיני למישרי מילה הוא דאתא ולך אמור להם לכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אבל הוה אפשר לשנויי דקום עשה לא קא חשיב אלא שלא רצה להתלות בזה וכ"ת המקשה שהקשה והרי מילה והרי פ"ו מאי פריך ואמאי לא סליק אדעתיה דקום עשה לא קא חשיב כבר תירץ לזה הרב דאין כאן מקשה ומתרץ אלא שמסדר הגמ' מסדר דבריו בסדר מקשה ומתרץ וכאילו אמר דבקושית והרי מילה איכא לשנויי דביום השמיני למישרי מילה הוא דאתא ובקושית והרי פ"ו איכא לשנויי דלך אמור להם לכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו הוא דאתא ואין צורך לומר דנאמרה לבני נח ומשום דקום עשה לא קא חשיב להו גבי שבע מצות ב"נ ומיהו גבי כבוד אב ואם הוי ממש דומיא דדינים דחשיב שב וא"ת דכי היכי דדינים חשיבי קום עשה ושב וא"ת משום דהוו שתי מצות נפרדות דהיינו לשפוט וזאת שנית שלא לשפוט עול ה"נ כבוד אב ואם חשיבי קום עשה ושב וא"ת משום דהוו שתי מצות נפרדות דהיינו האחת לכבדו דהיינו מאכילו ומשקהו וזאת שנית שלא יסתור את דבריו וכיוצא בזה דהיינו שב וא"ת. הן אמת שמדברי הרב נראה דס"ל דבמרה לא הוזהרו כי אם על כבוד אב ואם לא על מורא שהרי כשצדד לבקש שב ואל תעשה גבי כבוד כתב דהיינו ההיא דאמרינן בפ"ק דקדושין שאלו את ר"א עד היכן כבוד אב ואם וא"ל כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים לפניו ואינו מכלימו דהיינו שב וא"ת וכן הביא ההיא דאמרינן מכבדו בחייו ומכבדו במותו בחייו כיצד הנשמע בדברי אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל עצמי כו' וגם זה שב ואל תעשה הוא למתבונן בו ע"כ מוכח מדבריו דס"ל דמורא לא נצטוו במרה ועוד יש לדקדק בדבריו וליראת האריכות לא הארכתי ובדברי התוס' שהקשו דאמאי לא חשיב מילה בהדי עשר מצות שנצטוו ישראל במרה יש לדקדק דאמאי לא הקשו מפ"ו דאמאי לא חשיב לה דהא לכ"ע עד סיני נצטוו ב"נ אלא דבסיני ניטלה מצוה זו מהם ונצטוו בה ישראל וכמו שנאריך בזה לקמן בע"ה:

ודע שמה שתירצו התוס' דשב ואל תעשה הוא פ"ו דמשמע מדבריהם דס"ל דכל מצוה דאיכא בה קום עשה ושב ואל תעשה דאם איתא דב"נ מוזהרים עליה דהוו להו למיחשביה בהדי שבע מצות משום שב ואל תעשה שיש בה וכתבנו לעיל דיצא להם סברא זו מההיא דאמרינן בפרק ארבע מיתות (דף נ"ח) דקא חשיב דינים בהדי שבע מצות אף דהוי קום עשה משום דאית בה נמי שב ואל תעשה וכמו שהארכנו בזה לעיל, אני תמיה בזה מההיא דאמרינן בפ"ק דע"ז (דף ה') אמר ר' אלעזר מנין למחוסר אבר שאסור לב"נ דכתיב מכל החי מכל בשר שנים מכל אמרה תורה הבא בהמה שחיין

ראשי איברים שלה. וכתבו התוס' מנין למחוסר אבר שאסור לב"נ יש לדקדק מלשון אסור שהוא איסור גמור וב"נ מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה בהדי שבע מצות שנצטוו ויתחייב עליו מיתה ואין לומר משום דאזהרתיה לא כתיבא בהדיא מכלל הן אתה שומע לאו כדדרשינן מכל עץ הגן אכול תאכל ולא גזל ודבק באשתו ולא באשת חבירו וי"ל דהאי קום עשה הוא דמאיש איש מרבינן דהעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל ואם נדר מחוסר אבר אמרינן ליה קום והבא קרבן שלם וקום עשה לא קא חשיב ע"כ. ואיכא לאתמוהי טובא בדברי התוס' הללו דאף דנימא דכיון דנודרין נדרים ונדבות כישראל שחייבים לקיים נדרם ואית בהו משום בל יחל זהו דוקא במה שנודרים לה' להקריב בבית המקדש שנתרבו מאיש איש שנודרים נדרים ונדבות כישראל אך במה שנודרים להקריב בבמה שלהם שיתחייבו לקיים נדרם זה לא שמענו ודין זה דמחוסר אבר דעלה קיימי התוס' לא מיירי אלא בבמה שלהם דאילו בבית המקדש אפילו בדוקין שבעין אסור דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו. זאת ועוד דאפילו במה שנודרים להקריב בבית המקדש לא ידעתי מנא לן שנצטוו לקיים נדרם ואזהרה דלא יחל דברו וכן מוצא שפתיך תשמור דוקא לישראל נאמר ולא לבני נח דמאי דאיצטריך קרא דאיש איש הוא משום דס"ד אמינא דמאומות העולם לא נקבל קמ"ל קרא דנקבל וכדאיתא בפ"ק דחולין (דף י"ג). וכי תימא דלזה לא איצטריך קרא דתיפוק ליה מדכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה דמשמע הא תמימים תקריבו כבר עמדו על זה רבותינו בעלי התוס' שם בפ"ק דחולין ובפרק אלו מנחות (דף ע"ג) ובפ"ק דתמורה (דף ו') יע"ש ואליבא דר' יוסי חלה קדושה בקדשי העכו"ם לחייב עליהם משום פיגול נותר וטמא והשוחטן בחוץ חייב משום דכתיב בהו לה' וכדאיתא בפרק בית שמאי (דף מ"ה) ומה שנחלקו בפ"ק דערכין (ה':) ר"מ ור' יהודה אם העכו"ם מעריך או לא לאו לחייב העכו"ם שיקיים דבריו אלא דאליבא דמ"ד מעריך אם הפריש הערך חלה קדושה על הערך וטעון גניזה אם אמר לשמים נדרתי ויש בהם מעילה לפי שהערכין הם קדשי בדק הבית ובקדשי העכו"ם לבדק הבית יש בהם מעילה וכמו שכתב רבינו פ"ה מהלכות מעילה ולמ"ד דאינו מעריך אין בדבריו כלום ואם הפריש הערך לא חלה קדושה אבל לענין שנחייב העכו"ם לקיים דבריו זו לא שמענו:

וראיתי לרבותינו בעלי התוס' בפרק בתרא דנזיר (דף ס"ב) עלה דההיא דאמרינן דאפילו למ"ד מופלא סמוך לאיש דישראל הוי דרבנן מופלא דסמוך לאיש דעכו"ם הוי מן התורה שכתבו ודבר תימה הוא דבישראל ליתיה אלא מדרבנן ובעכו"ם איתיה מדאורייתא ותירצו דודאי ישראל דלא הוי בכלל בל יחל עד שיגדיל וכי הוי גדול מיהא איתיה בבל

יחל הלכך דרשינן כל דליתיה בבל יחל ליתיה בהפלאה וממעטינן מופלא סמוך לאיש דישראל אבל עכו"ם שאינו ראוי לבא לכלל בל יחל לא שייך למעוטי ע"כ. הרי דברי התוס' ברור מללו דבעכו"ם ליכא בל יחל וזה סותר מה שנראה מדבריהם בפ"ק דע"ז שכתבנו לעיל:

שוב ראיתי בירושלמי פרק בתרא דנזיר הלכה א' ישראל בבל יחל ואין העכו"ם בבל יחל אמר ר' יונה ישראל יש להם היתר חכם עכו"ם אין להם היתר חכם אר"י ישראל צריכים היתר חכם והעכו"ם אין צריכים היתר חכם ואתיא דר' יוסי כר' אבהו חדא עכו"ם אתיא לגביה דר' אבהו אמר לאבדימי בר טובי פוק ופתח לה בנולד ודר' יונה כר' אחא דאמר הוא לבן הוא כושן רשעתים ולמה נקרא שמו כושן רשעתים שעשה שתי רשעיות אחת שחלל את השבועה ואחת ששעבד בישראל שמונה שנים. הרי מבואר דלר' יונה ור' אחא העכו"ם מוזהרים לקיים שבועתם ואין להם היתר חכם וא"כ אם בדבר רשות חייבים לקיים דבריהם כל שכן בנדרי גבוה. וסבור הייתי לומר דאף ר' יונה ור' אחא לא אמרו אלא בשבועה שמוזהרים העכו"ם לקיים שבועתם ואפשר דבכלל ברכת השם הוא שלא להשבע בשמו לשוא או לשקר דומיא דכושן רשעתים שעבר על שבועתו אבל בנדרים אפשר דלכ"ע ליכא חיובא לקיים מה שנדר ויש פנים לזה דבשבועה מיהא חייבים העכו"ם לקיים שבועתם ממה שראינו לאבותינו הקדושים אברהם ויצחק שהשביעו לאבימלך מלך פלשתים ובאברהם כתיב כי שם נשבעו שניהם וביצחק כתיב וישבעו איש לאחיו וחלילה להאמין שבסיבתם ישבע אבימלך בע"ז דאיכא איסורא משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו ואם איתא דב"נ אינם מוזהרים לקיים שבועתם מה תועלת יש להם בשבועת אבימלך וממה שהשביע יוסף את אחיו לא קשה ולא מידי דפשיטא שהשבטים היו מקיימים כל התורה כולה עד שלא ניתנה וכ"ש שבועה שהיא מצוה מושכלת שלא להשבע בשמו לשקר דפשיטא שהיו מקיימים שבועתם אך משבועת אבימלך יש קצת הוכחה שהעכו"ם מוזהרים לקיים שבועתם וכן יש להוכיח קצת ממה שהשביע אברהם לאליעזר ואם בן נח אינו מוזהר לקיים שבועתו מה תועלת היה לו לאברהם בשבועת אליעזר ואולי נאמר דידע אברהם באליעזר דגם הוא היה מקיים התורה עד שלא ניתנה אך ממה שהשביע יעקב את עשו יש להוכיח שב"נ מוזהרים לקיים שבועתם דליכא למימר שהיה סבור יעקב שעשו מקיים התורה עד שלא ניתנה דדיינו שיקיים עשו שבע מצות בני נח. באופן דמכל זה היה נראה דבשבועה מיהא מוזהרים לקיים שבועתם אלא שיש לדקדק למ"ד ישראל בבל יחל ואין העכו"ם בבל יחל ולר' יוסי דאמר ישראל צריכים היתר חכם ואין העכו"ם צריכים היתר במאי מיירי

אי בשבועה א"כ קשיא להו מאברהם ויצחק שהשביעו לאבימלך וממה שהשביע יעקב לעשו ואם נאמר דמיירו בנדרים קשה דבאיזה נדר מיירו אי בנדרי רשות פשיטא שאין בדבריהם ממש דמהיכא תיתי שהעכו"ם יתפיס דבר המותר ויעשנו כקרבן דזהו עיקר הנדר דחידוש הוא שחדשה תורה בישראל שדבר היתר יתפיסנו בדבר האסור ויאסר ואי בנדרי גבוה גם זה לא יתכן שהרי הביאו ראיה לר' יוסי מאותה עכו"ם דאתת לגבי ר' אבהו ופתח לה בנולד ובזמן ר' אבהו לא היו נדרי גבוה ואי שנדרה לה' להקריב בבמה שלהם מאי ראיה מר' אבהו אימא דדוקא היכא שנדרה להקריב בבמה שלהם ליכא חיוב לקיים הנדר אבל היכא דנדר להקריב בבית המקדש חייב לקיים הנדר. ואולי דס"ל דאם איתא דבנודר להקריב בבהמ"ק חייב לקיים נדרו הכי נמי בנודר להקריב בבמה שלהם אי נמי דלעולם דמיירו בנדרי רשות ואיצטריך קרא דישראל למעוטי עכו"ם דסד"א הואיל ואיתרבו עכו"ם מאיש איש לנדרי גבוה הכי נמי לנדרי רשות קמ"ל דלא ועיין בריש פ' בתרא דנזיר דאיצטריך קרא למעט עכו"ם מנזירות וכתבו התוס' שם דאיצטריך קרא משום דאיתרבו עכו"ם מאיש איש לנדרים והוה אמינא דנזיר נמי נדר הוא יע"ש:

הכלל העולה דאפשר דר' יוסי לא מיירי אלא בנדרים אבל בשבועות אפשר דמודה דגם העכו"ם מוזהרים לקיים שבועתם וכל זה הוא דוחק בעיני דמלבד דלא יחל קאי אהשבע שבועה דסמיך ליה וא"כ כי ממעטינן מישראל עכו"ם דאינם בבל יחל משבועה גם כן אימעיטו דאינם בבל יחל דמאן פליג, זאת ועוד דאם הדברים כאשר אמרנו דר' יוסי מיירי בנדרים ור' יונה מיירי בשבועה נמצא דלא פליגי ופשט דברי הירושלמי דקאמר ואתא דר' יוסי כר' אבהו ודר' יונה כר' אחא מוכח דפליגי:

וראיתי למהר"ש יפה בבראשית רבה פרשה ל"ד סימן ז' ד"ה על הכשפים שהקשה וז"ל א"ת כיון דדרשינן סמוכים להרבות מצות בני נח נימא נמי אף על שבועת שוא דכתיב בתר לא תעשה לך פסל וגו' לא תשא וגו' ואימא כל שישנו בע"ז ישנו בלא תשא כו' יע"ש, הרי דפשיטא ליה לרב דהעכו"ם אינם מוזהרים על שבועת שוא וא"כ קשה ממה שהשביעו אברהם ויצחק לאבימלך ומיעקב לעשו ולחלק בין שבועת שוא לשבועת שקר ולומר דבשבועת שוא אינם מוזהרים אבל בשבועת שקר הם מוזהרים הוא דוחק גדול בעיני. סוף דבר אני נבוך בכל זה והדבר אצלי צריך תלמוד וצריך אני להתלמד ממקום אחר. (א"ה ועיין בדרשות הרב המחבר דרך האתרים דף י' ע"ד). עוד אני תמיה בדברי התוס' הללו שתירצו דמאי דלא חשיב מחוסר אבר בהדי שבע מצות משום דהוי קום עשה דהתינח בנדר שייך בה קום עשה אבל בנדבה דאמר על מחוסר אבר הרי זו לעולה מאי קום עשה שייך בה דאם אנו אומרים לו שלא יקריבנה לה' הא לא נשאר לו עוד

שום חיוב. עוד אני תמיה במה שרוצים התוס' לומר שכל דבר שיש בו קום עשה אף שיש בו שב ואל תעשה לא קא חשיב ליה דומיא דמחוסר אבר דאית בה שב ואל תעשה מלהקריבו וקום עשה שיביא אחר לקיים נדרו שזה הפך סוגית הגמ' דקא חשיב דינים אף שהם קום עשה משום דאית בהו שב ואל תעשה דהיינו שלא יעות המשפט והתוס' עצמם כתבו דאי איתא דבני נח היו מוזהרים על פריה ורביה הוה ליה למיחשביה בהדי שבע מצות אף דהוי קום עשה משום דאית ביה נמי שב ואל תעשה דהיינו דמי שמצווה על פ"ו מצווה שלא להשחית זרעו הרי דכיון דאית בהו שב ואל תעשה חשבינן לה אף דאית בה קום עשה וצ"ע:

וראיתי להרא"ם בפרשת בראשית ד"ה לפי שהרג את קין ואת תובל קין בנו דברים תמוהים שכתב וא"ת והלא פ"ו אינה בכלל שבע מצות ב"נ י"ל דמשניתנה תורה בסיני ניטלה מב"נ ונשארה לישראל כו' וא"ת אי הכי למה לא נמנית מצות פ"ו בכלל שבע מצות שנצטוו ב"נ י"ל כמו שתירצו התוס' בפרק ארבע מיתות קום עשה לא קא חשיב ולפיכך לא נמנית בכלל השבע מצות ע"כ. והנה מה שהקשו למה לא נמנית מצות פ"ו בכלל שבע מצות הא ל"ק כלל דלא מנו אלא מצות שנוהגות בב"נ לעולם אבל פ"ו דמשניתנה תורה ניטלה מב"נ ונשארה לישראל לא חשיב דומיא דגיד הנשה לר' יהודה דלא חשיב לה בהדי שבע מצות וכן מילה אף למ"ד דכל ב"נ נצטוו בה מ"מ לא נמנית משום דבסיני ניטלה מב"נ, גם מ"ש בשם התוס' דקום עשה לא קא חשיב הוא תימה בעיני דבהפך כתבו התוס' דפ"ו חשיב שב ואל תעשה דמי שהוא מצווה על פ"ו מצווה שלא להשחית זרעו. סוף דבר דברי הרב לא יכולתי להולמן וצ"ע. וראיתי לרבותינו בעלי התוס' בפ"ק דחגיגה (דף ב') ד"ה לא תהו בראה שכתבו בסוף דבריהם ועוד פרו ורבו אכולהו ב"נ כתיב אף לכנען ע"כ (א"ה עיין בס' בני יעקב סימן קכ"ב):

וראיתי להרב בעל חידושי הלכות שכתב על דברי התוס' הללו וז"ל הוא דבר תמוה דהא מצות פ"ו לישראל ולא לב"נ כדאמרינן בהדיא בפרק ארבע מיתות והרי פרו ורבו שנאמרה לבני נח דכתיב פרו ורבו ונשנית בסיני ולישראל נאמרה ולא לב"נ וצ"ע עכ"ל. ודברים הללו נכתבו שלא בהשגחה כי דברי התוס' הם פשוטים שהדבר ידוע דהא דאמרינן דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני דלישראל נאמרה ולא לב"נ היינו מסיני ואילך דכשבאו לסיני ישראל שיצאו לקדושה עמדו באיסורם אבל עכו"ם ניטלה מהם וכל זה הוא מבואר בדברי רש"י שם בפרק ארבע מיתות אך קודם סיני פשיטא דמצות פ"ו היתה מוטלת על כל בני נח ומילה ג"כ לתירוצא קמא דאמרינן ההוא לשבת הוא דאתא פשיטא דכל ב"נ היו מוזהרים במצות מילה אלא דכשבאו לסיני ניטלה מבני

נח ונשארה לישראל. וזה ימים רבים שתמהתי על מהר"ש יפה ז"ל במ"ש בפרשת מקץ פרשה צ' סימן ו' עלה דההיא דאמרינן אשר יאמר לכם תעשו ר' אבא בר כהנא אמר כפאן למול וז"ל א"ק מאי טעמא דיוסף בכפיה זו כי זו אינה ממצות ב"נ להכריחם עלה אלא אות היא בבני ישראל ומצרים מה ענין למילה אצלם ע"כ. דמאי קשיא ליה אימא דר' אבא בר כהנא ס"ל דמילה נצטוו כל ב"נ וס"ל דמה שנשנית בסיני למילתיה נשנית דהיינו למישרי שבת וא"כ מצות מילה נאמרה לבני נח ולא נישנית בסיני ומסיני ואילך ניטלה מב"נ ונשארה לישראל ומש"ה כפאם יוסף למול משום דעד סיני נצטוו עליה ב"נ ומ"מ אף דבמצות מילה איכא פלוגתא אם קודם סיני היו מוזהרים עליה בני נח במצות פ"ו אליבא דכ"ע קודם סיני היו מוזהרים עליה שהרי מצוה זו נאמרה לאדם ולנח:

וראיתי בזה דברים מתמיהים למהר"ש יפה בפרשת בראשית פרשה ט"ז סימן ט' דאמרינן ויצו ה' אלהים על האדם וגו' ר' לוי אמר צוהו על שש מצות כו' וכתב שם הרב והא דלא חשיב פ"ו אע"ג דנצטוה בה אדם לפי מ"ש לעיל פ"ז האיש מצוה על פ"ו ולא האשה אפשר דלא ס"ל אלא כמ"ש בפרק ארבע מיתות דפרו ורבו לישראל ולא לב"נ ואפי' תימא דס"ל שהוא ממצות אדם י"ל דלא חשיב לה משום דקום עשה לא חשיב כמ"ש בפ' הנזכר למאי דלא חשיב לא ישבותו בכלל שבע מצות ב"נ עכ"ל. והנה מה שנראה מתחלת דבריו דאיכא מ"ד דפ"ו לא נאמרה מעולם לב"נ ומשמע דס"ל דפרו ורבו הנאמר באדם לברכה אתא ולא למצוה ישתקע הדבר ולא יאמר דפשיטא דלכ"ע מצות פ"ו נצטוו ב"נ עד סיני וכפשטא דמתני' דפ' הבא על יבמתו דאמרינן דאין האשה מצווה על פ"ו משום דכתיב וכבשוה וכבשה כתיב ור"י בן ברוקא דפליג קאמר דעל שניהם נאמר פרו ורבו הרי דלכ"ע פרו ורבו הנאמר באדם למצוה נאמר וסבור הייתי לדחוק ולומר דאולי הרב סבור כסברת הרא"ם שכתב בפרשת נח ד"ה ואתם פרו ורבו דסתמא דתלמודא דקאמר בפרק ארבע מיתות והרי פ"ו שנאמרה לב"נ דכתיב ואתם פרו ורבו וכו' ופסוק זה נאמר לנח ולא הביאו קרא דויאמר להם אלהים פרו ורבו הנאמר לאדם הוא משום דס"ל כברייתא דבר קפרא דריש כתובות דקתני הואיל ונאמר בו ברכה לאדם ומשמע שהיא סוברת דקרא דויאמר להם אלהים פרו ורבו הנאמר לאדם הוא פירוש של ויברך אותם אלהים ולברכה נאמר ולא למצוה ומצות פ"ו לא למדנו אותה אלא מקרא דואתם פרו ורבו הנאמר לנח ומש"ה לא חשיב ר' לוי מצות פ"ו להדי שבע מצות שנצטוה אדם משום דס"ל דאדם לא נצטוה על פ"ו כי אם נח:

והנה מלבד מה שיש מהדוחק להעמיס דברים הללו בכוונת הרב עוד אני צווח עליו דהרב עצמו בפ"ח סימן י"ד דחה דברי הרא"ם הללו ואמר דלא מסתבר דסתמא דתלמודא

פליג אסתמא דמתני' דמוקי פרו ורבו דאדם למצוה והאריך בזה יע"ש וא"כ איך חזר בו וקיים דברי הרא"ם, גם מ"ש בסוף דבריו דפ"ו חשיב קום עשה ומש"ה לא קא חשיב לה כבר כתבתי לעיל בטול דברים אלו בתלונותי על הרא"ם שמדברי התוס' מוכח דאף דפ"ו היא קום עשה מ"מ אי איתא דהיו מוזהרים עליה הו"ל למיחשבה בהדי שבע מצות משום דאית בה שב ואל תעשה דהיינו שלא להשחית זרעו. גם עיקר הקושיא שהקשה דאמאי לא חשיב פ"ו הא לא קשיא כלל דלא מנה ר' לוי אלא מצות הנוהגות בב"נ לעולם אבל מצות פ"ו דמשבאו לסיני ניטלה מב"נ ונשארה לישראל לא מני לה וכמ"ש לעיל בתלונותי על הרא"ם והרב עצמו שם הקשה לר' לוי דאמאי לא קאמר נמי אסור בשר ועץ הדעת ושבת וקרבנות ותירץ דלא מיירי ר' לוי אלא במצות שנשארו לב"נ והביא סיעתא לדבריו ממ"ש התוס' בפרק ארבע מיתות (דף נ"ו) שהקשו לר' יהודה דאמר אדם הראשון לא נצטוה אלא על ע"ז בלבד דאמאי לא חשיב בשר ועץ הדעת ותירצו לפי שלא היה נוהג לדורות וא"כ פ"ו נמי לא חשיב לה ר' לוי לפי שאינה נוהגת לדורות לב"נ כי אם עד סיני. הן אמת שיש לדקדק בדברי התוס' הללו דאמאי לא הקשו לר' יהודה דאמאי לא חשיב פ"ו ובמה שתירצו דלא חשיב אלא מצוה שהיא נוהגת לב"נ אף לאחר סיני ממילא מיתרצא הקושיא שהקשו דאמאי לא חשיב בשר ועץ הדעת:

ואפשר לומר דמה שלא הקשו לר' יהודה דאמאי לא חשיב מצות פ"ו הוא משום דאפשר דר' יהודה אית ליה כסברת בר קפרא שכתב הרא"ם דאית ליה דפרו ורבו הנאמר לאדם לברכה נאמר ולא למצוה ומצות פ"ו לא נאמרה כי אם לנח. אי נמי אפשר לומר דמאי דלא הוקשה להם דאמאי לא חשיב ר' יהודה פ"ו הוא משום דאפשר דר' יהודה לא חשיב אלא מלתא דלית בה אלא שב וא"ת אבל פ"ו דאית בה קום עשה לא קא חשיב. ומה שאמרנו לעיל בשם התוס' דפ"ו אם איתא דב"נ מוזהרים עליה דהו"ל למיחשבה משום שב ואל תעשה שיש בה הוא דוקא לתנא דברייתא דחשיב שבע מצות ובכללם חשיב דינים דקום עשה הוא משום דאית ביה שב וא"ת אבל ר' יהודה אפשר דלא חשיב אלא מלתא דלית בה קום עשה. וא"ת אכתי קשה דאמאי לא הקשו התוס' אליבא די"א דס"ל דאדם הראשון נצטוה אף על הדינים אמאי לא חשיב פ"ו וי"ל דכיון דכבר תירץ אליבא דר' יהודה דמאי דלא חשיב בשר ועץ הדעת לפי שלא היה נוהג לדורות ממילא מיתרצא נמי קושית פ"ו אליבא די"א דלא חשיב פ"ו דלא נצטוו מסיני ואילך. הן אמת דתירוץ זה שכתבנו דטעמא דלא הקשו לר' יהודה דאמאי לא חשיב פ"ו משום דר' יהודה לא קא חשיב קום עשה הוא מגומגם בעיני משום דדברי ר' יהודה באו בלשון שלילה שאמר אדה"ר לא נצטוה אלא על ע"ז בלבד וא"כ אם איתא דגם על פ"ו נצטוה הו"ל למיחשבה

ודוקא לתנא דברייתא דלא באו דבריו בלשון שלילה אלא שאמר על שבע מצות נצטוו ב"נ איכא למימר דקום עשה לא קא חשיב אבל לר' יהודה שבאו דבריו בלשון שלילה הוא דוחק בעיני לומר קום עשה לא קא חשיב. ומיהו אפשר לומר דנהי דהתוס' בתחלה לא הקשו לר' יהודה מפ"ו משום דאפשר למידחי דקום עשה לא חשיב או משום דאפשר לומר דר' יהודה אית ליה דפרו ורבו הנאמר לאדם לברכה נאמר דוקא. אך לפי האמת דע"כ לומר דרבי יהודה לא חשיב אלא מצוה הנוהגת לדורות מחמת קושית דלא חשיב בשר ועץ הדעת א"כ אין לנו לדחוקי נפשין אליבא דר' יהודה ולומר דלא חשיב פ"ו הוא משום דלא נצטוה בה אדם או משום דקום עשה לא חשיב דלעולם דאית ליה דנצטוה בה אדם וכסברת הרמב"ן ומהר"ש יפה וקום עשה נמי חשיב ומאי דלא חשיב פ"ו הוא משום דמסיני ואילך לא נצטוו בה בני נח ואיהו לא חשיב אלא מצות הנוהגת לב"נ לעולם דומיא דבשר ועץ הדעת דלא חשיב להו ר' יהודה משום דאינן נוהגות לדורות:

הכלל העולה ממ"ש דאליבא דכ"ע עד סיני הוזהרו ב"נ על פ"ו ומסיני ואילך ניטלה מב"נ ונשארה לישראל ומ"ש התוס' ועוד פרו ורבו אכולהו ב"נ כתיב אף לכנען כוונתם היא דמלתא דפשיטא היא דעבד זה דמיירו התוס' בעבד שמל וטבל לשם עבדות שהרי הוא ישראל גמור ואף לאחר שבאו לסיני שניטלה מב"נ העבדים הם מוזהרים עליה כדין ישראל דאיך יעלה על הדעת דבשביל שניטלה מב"נ יהיו פטורים העבדים שמלו וטבלו לשם עבדות וכל עצמם של תוס' לא באו אלא לומר דהיה עולה על הדעת דמתחלה לא נצטוו העבדים בפ"ו משום דאין להם חייס וא"כ בסיני נמי נהי דנשארה מצוה זו לישראל מ"מ העבדים פטורים משום דאעיקרא דמלתא העבדים לא נצטוו בה לזה כתבו התוס' דהא ליתא דפרו ורבו אכולהו בני נח כתיב אף לכנען נמצא שמתחלה כשצוה ה' לב"נ על פ"ו גם העבדים נצטוו על מצוה זו וא"כ בסיני נהי דניטלה מב"נ פשיטא דמעבדים דמלו וטבלו לשם עבדות לא ניטלה מהם זו היא כוונת דברי התוס' בלי ספק והאריכות בזה הוא יגיעת בשר. וא"ת היכי כתבו התוס' דעבדים חייבים בפ"ו דהא קי"ל דכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה וכל מצוה שאין האשה חייבת אין העבד חייב בה דגמרינן לה מאשה ופ"ו קי"ל דאין האשה חייבת בה וא"כ ה"ה לעבד (א"ה עיין בתוס' פרק החובל (דף פ"ח.) שכתבו דכי גמרינן בעבד לה מאשה היינו לחייבו במה שהאשה חייבת אבל לגורעו מאיש ולעשותו כאשה לא גמרינן ועיין מה שהקשה בס' זהב שיבה בחדושי חגיגה (דף ע"ו:) והמעיין בסוגיא דחגיגה יראה דעבד פטור מראיה מג"ש דלה לה וקרא דאת פני האדון איצטריך למעוטי חציו עבד וחציו בן חורין ואילו רש"י בפ"ק דערכין (דף ב') כתב אבל עבד גמור פטור דכתיב את פני האדון

כו'. והנראה דס"ל לרש"י דכיון דלמשנה אחרונה חציו בן חורין חייב בראיה ע"כ קרא דאת פני האדון איצטריך למעוטי עבד גמור דלא הוה פטרינן ליה מג"ש דלה לה דלא נאמרה אלא לחומרא ונמצא דמסוגיא זו איכא סיעתא לדברי התוס' הנזכר לפי המסקנא ועיין במ"ש הרמ"ז בספר יום תרועה דף ח' ע"ד). הא ל"ק דלא נאמר כלל זה אלא במצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות להך מלתא אתקיש עבד לאשה מג"ש דלה לה אבל במ"ע שלא הזמן גרמא כגון פ"ו דמדינא היו הנשים חייבות אלא שגזרת הכתוב הוא שמעטם משום דכתיב וכבשוה דרך האיש לכבוש ואין דרך האשה לכבוש גבי עבדים דלא שייך האי טעמא לא ילפינן משום ג"ש דלה לה. וראיה לדברינו לחלוק זה מהא דקי"ל כל מצות לא תעשה הנשים חייבות חוץ מבל תשחית ובל תקיף וטעמא דמלתא משום דבהשחתה כתיב פאת זקנך ודרשינן ולא זקן אשתך ובל תקיף מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה וכמבואר כל זה בפ"ק דקדושין וקי"ל דעבדים בהקפה ובהשחתה וכמ"ש הרב הנמוקי בשם הרמ"ה סוף מכות וכן פסק רבינו בפי"א מהל' ע"ז הלכה ב' וכ"כ הריב"ה סימן קפ"א. כללא דמלתא דכל מצות דמדינא הנשים היו חייבות כגון פ"ו דאי לא דמעטן הכתוב היו הנשים חייבת משום דהיא מ"ע שלא הזמן גרמא וכן בל תשחית ובל תקיף דאי לא קרא היו הנשים חייבות משום שהן מצות ל"ת והשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה נהי דהנשים נתמעטו העבדים חייבים ולא גמרי מנשים לענין זה. הן אמת שדברי רבינו שם הם סותרים כלל זה שכתבנו שכתב וז"ל ואשה אינה בבל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בבל תקיף לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה ע"כ וכתב שם מרן וז"ל כלומר דאע"ג דכל מצוה שהאשה חייבת בהם עבד חייב בהן בהא עדיף מאשה משום דאשה לא אימעיטא אלא מלא תשחית את פאת זקנך הלכך עבדים כיון דאית להו זקן ליתנהו בכלל היקש זה ע"כ משמע דאי לאו משום האי טעמא אלא שהיתה גזרת הכתוב דנשים ליתנהו בהקפה גם העבדים היו פטורים וזהו הפך מה שכתבנו:

עוד ראיתי לדקדק בכלל זה שכתבנו דכל היכא דנתמעטו הנשים מגזרת הכתוב לא הוקשו העבדים לנשים מההיא בפ' שתי מדות (דף צ"ג) הכל סומכין חוץ מחש"ו העבד והשליח והאשה והנה פטור הנשים מסמיכה הוא משום דכתיב בני ישראל וסמך ודרשינן בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות וכדאיתא בכמה דוכתי הרי דאף דמגזירת הכתוב ממעטינן נשים מסמיכה ממעטינן נמי עבדים מהיקשא דלה לה ואע"ג דבגמרא אמרינן ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו ומשמע דתלתא ידו

איצטריכו למעט עבד ואשה ושליח התם לאו למעט עבד ואשה מסמיכה דקרבן שלהם דנשים כבר נתמעטו מסמיכה דקרבן שלהם מקרא דבני ישראל וסמך אלא האי דידו אתא למעט סמיכת אשה מקרבן בעלה וסמיכת עבד מקרבן אדוניו וכל זה הוא מבואר בסוגיא ובדברי התוס' שם והכי דייקי דברי רבינו בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ח' וז"ל הכל סומכין חוץ מחש"ו ועבד ואשה וסומא ונכרי ואין השליח סומך שאין סמיכה אלא בבעלים שנאמר וסמך ידו ולא יד אשתו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו ע"כ הרי מבואר שהם שני חלוקות ובתחלה מעט עבד ואשה מקרבן שלהם ואח"כ מעטם מקרבן אחרים ומה שנתמעטו מקרבן שלהם הוא מדרשא דבני ישראל וסמך ודרשינן בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות ולפי זה קשה לפי הכלל שכתבנו דאמאי ממעטינן עבדים מסמיכה בקרבן שלהם משום היקשא דלה לה מאחר דנשים לא נתמעטו מסמיכה מקרבן שלהם אלא מגזרת הכתוב. ומיהו לזה יש ליישב עם מה שכתבו התוס' שם בפרק שתי מדות ובפ"ק דקדושין (דף ל"ו) ד"ה הקבלות דלמה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמ"ע שהזמן גרמא היא שהרי אינה נוהגת אלא ביום כדכתיב ביום צוותו להקריב קרבניהם ותירצו דאיצטריך קרא למעוטי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט איתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים אף סמיכה כשרה בנשים להכי איצטריך למעוטי ע"כ וא"כ לעולם דעיקר הטעם דנשים אינם סומכות הוא משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא שאינה נוהגת אלא ביום אלא דאיצטריך קרא דבני ישראל שלא נדחה טעם זה דמ"ע שהזמן גרמא משום היקשא דוסמך ושחט קמ"ל קרא דבני ישראל דלא נדרוש היקש זה לחייב נשים בסמיכה אף שהיא מ"ע שהזמן גרמא קמ"ל דלא אלא דלעולם נשים פטורות מסמיכה משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא וכיון שכן נתמעטו ג"כ העבדים מהיקשא דלה לה:

כתב הרא"ם ז"ל בפרשת בראשית בד"ה שנצטוו בה ישראל וז"ל והא דסנהדרין כו' י"ל דפירוש נשנית דהכא בכתיבה קא מיירי והכי קאמר כל מצוה שנכתבה לבני נח דהיינו קודם בואם בהר סיני וחזרה ונכתבה אחר בואם בהר סיני לזה ולזה נאמרה וכל מצוה שנכתבה לב"נ ולא חזרה ונכתבה אחר בואם בהר סיני ומצות גיד הנשה אליבא דר' יהודה אע"פ שחזרה ונאמרה לכל ישראל בסיני כדנפקא לן מקרא דאלה המצות לישראל נאמרה ולא לב"נ ע"כ. ומהראנ"ח ז"ל בפרשת וירא ופרשת בא הקשה עליו מדאמרינן בגמ' אדרבה מדנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לב"נ נאמרה ולא לישראל ואם כפירוש הרב היאך אפשר לומר שלא נאמרה לישראל דא"כ למה נצטוו עליה בסיני על פה ותירץ דעד כאן לא אמרינן שכל מצוה שלא נשנית בסיני שנאמרה לישראל על פה אלא כשאנו

אומרים דלישראל נאמרה אבל את"ל שכל שלא נשנית בסיני לא נאמרה לישראל אין צורך עוד לומר שנאמרה על פה לישראל ע"כ. והרב בעל כנסת הגדולה כתב שתירוץ הרב מיושב לצד שמקשה הגמרא אדרבה מדלא נשנית בסיני לב"נ נאמרה ולא לישראל אבל לצד אחר שמקשה לזה ולזה נאמרה אדרבה מדנשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ והאי נשנית לפי פירוש הרא"ם הוא בכתיבה ומה צורך היה לחזור ולכותבה כיון דבאמירה סגי כמצות גיד הנשה דבאמירה לחוד לישראל נאמרה ולא לבני נח מדחזרה ונשנית בכתיבה השנוי הורה לנו דלזה ולזה נאמרה וי"ל דאי לאו שנכתבה אין שום הוראה שנאמרה לישראל על פה והיינו אומרים דלא נאמרה לישראל בסיני אפי' על פה ולנכרים נאמרה ולא לישראל ע"כ ודבריו תמוהים הם בעיני הרבה חדא דאיך נולדה לו קושיא זו במה שפירש הרא"ם נשנית בכתיבה דהא אף דנימא דפירוש נשנית הוא אמירה וגיד הנשה לר"י לא נאמר בסיני ואפ"ה אנו מצווים בו משום דישראל כשקבלו את התורה לא יצאו מכלל מצות הראשונות עדיין קושיתו במקומה עומדת דע"כ המצוה שחזרה ונאמרה בהר סיני לזה ולזה נאמרה דאלת"ה אלא דלישראל נאמרה ולא לבני נח א"כ למה נאמרה כמו שבמצות גיד הנשה אע"פ שלא נאמרה בסיני אנו מצווין בו א"ו מדחזרה ונאמרה השינוי הורה לנו שלזה ולזה נאמרה. תו קשיא לי במה שתירץ דאי לאו שנכתבה היינו אומרים דלא נאמר לישראל בסיני אפי' על פה דא"כ גיד הנשה לר"י מנלן שנאמר על פה על כרחין אית לן למימר דההכרח הוא משום דליכא מדעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור וא"כ הדרא קושיתיה לדוכתיה דעל כרחין אותה שנשנית לזה ולזה נאמרה דאם איתא דלישראל נאמרה ולא לבני נח למה נשנית באמירה לחוד סגי ואנו היינו מכריחים דנאמרו בסיני על פה משום דליכא מידעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור כי היכי שאנו מכריחים שמצות גיד הנשה נאמרה בסיני על פה אליבא דר"י משום האי הכרח גופיה א"ו מדנשנית השינוי הורה דלזה ולזה נאמרה:

ולעיקר קושיתו נראה לומר דאם היינו מתרצים דההכרח דלזה ולזה נאמרה הוי מכח השינוי שחזרה ונכתב מה שלא עשה בגיד הנשה אכתי הוה קשה דאימא איפכא דאותה שנשנית לישראל נאמרה ולא לבני נח משום דשקלינהו להנך מבני נח ויהבינהו לישראל ואותה שלא נשנית בסיני לזה ולזה נאמרה אבל לפי מה שתירצו בגמרא מדאיתני ע"ז בסיני ואשכחן דענש עכו"ם עלויה ניחא דהא כל מצות שנשנית בסיני לזה ולזה נאמרה כע"ז וכל מצוה שלא נשנית על כרחין אית לן למימר דלישראל נאמרה ולא לבני נח דלזה ולזה ליכא למימר מדאיתני ע"ז וכמ"ש רש"י ז"ל ולבני נח ולא לבני ישראל נמי ליכא למימר משום דליכא מידעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור. העולה מכל זה דליכא קושיא

לדברי הרא"ם לא מהצד הראשון ולא מהצד השני. אבל אכתי קשה לפירוש הרא"ם מה שהקשו שם בגמרא למה לי למיכתב אבר מן החי לבני נח ולמה לי למשני בסיני ופירש רש"י אטו ישראל משום דקבלו תורה יצאו מכלל מצות הראשונות ואם כדברי הרא"ם דכל מצוה שלא נאמרה בסיני אינה נחשבת מכלל המצות משום דכתיב תורה צוה לנו אימא דלהכי נשנית אמה"ח כדי שתהא נחשבת מכלל המצות דאם לא היתה נשנית לא היתה נחשבת מכלל המצות וי"ל דקושית הגמ' היא דלמה נכתבה מצות אמה"ח באמירה לחוד סגי כמצות גיד הנשה אליבא דר"י והוקשה לרש"י דאימא דלהכי נכתבה כדי להורות לנו שנצטוו בה ישראל דאם לא היתה נשנית היינו אומרים דלא נאמרה לישראל בסיני אפילו על פה ולזה תירץ דאי משום הא לא איריא דאנו היינו מכריחים דנאמרה לישראל על פה משום דאטו משום דקבלו תורה יצאו מכלל מצות הראשונות הא ליכא למימר משום דליכא מידעם דלישראל שרי ולעכו"ם אסור שכשיצאו מכלל בני נח להתקדש יצאו ולא להקל עליהם דבשלמא ע"ז וגילוי עריות לפי שלא פירשו כל כך בב"נ על אלו עבירות עונשין עליהן וכן בעריות לפרש עונשן מש"ה נשנו שאם היו נאמרים על פה לא היה לנו הכרח שנאמרו בעל פה והיינו אומרים שלא נאמר דבר זה מסיני אבל אמה"ח באמירה לחוד סגי ואנו מכריחים שנאמרה בסיני כמו שאנו מכריחים שמצות גיד הנשה אליבא דר"י שנאמרה בסיני:

והנה מצאנו להרא"ם חבר בסברתו הלזו שכל מצוה שלא נאמרה בסיני אינה נחשבת מכלל המצות והוא רבינו בפירוש המשנה פרק ז' ממסכת חולין ז"ל שמה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו כגון זה שאין אנו אוכלין אמה"ח אינו מפני שהקב"ה אסרו לנח אלא לפי שמשה אסר עלינו אמה"ח כו' הלא תראה מה שאמרו תרי"ג מצות נאמרו למשה מסיני וכל אלו מכלל המצות ע"כ. ואם איתא דמה שנשנו בסיני אינו אלא כדי שיהיו נוהגות בבני נח אבל אי לאו משום האי טעמא לא היה צריך אפילו לאמירה על פה והיינו מצווים בהם מצד מה שנצטוינו בהם קודם שקבלנו את התורה בסיני עכשיו שנשנו בסיני כדי להזהיר לבני נח מנא לן שנהיה מחוייבים לשמור אותם מצד מה שנצטוינו בסיני מאחר שאותו הצווי לא בא להזהיר אלא לבני נח ואם מכח הסברא נראה שראוי לשמור את מצות ה' מצד מה שנצטוינו בסיני ולא מצד מה שנצטוינו קודם סיני אם כן מאי פריך בגמרא למה לי למיכתב לבני נח ולמה לי למישני בסיני אימא דלהכי נשנה לפי שראוי לשמור את מצות ה' מצד מה שנצטוינו בסיני ולא מצד מה שנצטוינו קודם סיני אבל לפי דברי הרא"ם ניחא קושית הגמרא אינו אלא למה נכתבה אי משום שאינו נחשב מכלל המצות אלא

מה שנצטוינו בסיני אי משום הא באמירה לחוד סגי כמו גיד הנשה אליבא דר"י אבל מעולם לא עלה על דעת הגמרא להקשות למה נאמרה דפשיטא דאם לא היתה נאמרת בסיני לא היתה נחשבת מכלל המצות:

וראיתי להרב בעל יפה תאר בבראשית רבה פרשה א' סימן ג' שכתב דדברי רבינו הללו לאו למימרא דאילו לא נשנו בסיני לא חשיבי מכלל מצותיה אלא דהשתא דקא נשנו בסיני לא נעשה אלא מצד שנצטוו בסיני דעדיף טפי והראיה דלא כתב רבינו למלתיה אלא מתוך דברי רבנן דאמרי לא נאסר לבני יעקב אבל לר"י דקאמר שנאסר לבני יעקב משמע דע"כ ס"ל דנחשב ממצות התורה ונזהר בו מצד שצוה יעקב דלא נאמר בסיני ע"כ. וקשיא לי בדבריו דכיון דעדיף טפי להזהר מצד מה שנצטוו בסיני ולא מצד מה שנצטוו קודם סיני א"כ מאי פריך בגמרא למה לי למישני בסיני אימא דנשנה משום דעדיף טפי להזהר מצד מה שנצטוינו בסיני. ולפי דבריו לשון נשנית לא נאמר בשום מקום על הכתיבה אלא על האמירה וכמו שכתב שם ומה שכתב דלא כתב רבינו למלתיה אלא מתוך דברי רבנן דאמרי לא נאסר לבני יעקב, עוד כתב שם דהא דאיתא בחזות א"ר אלעזר יעקב נצטוה על גיד הנשה אתיא כר"י ולפי רמב"ם אתי כרבנן אלא שנאמר דהרב אתא לתרוצי אליבא דרש"י קשיא לי מהא דכתב רבינו בפ"ט מהלכות אלו ויעקב הוסיף גיד הנשה ופשיטא דדברי רבינו הם אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו וס"ל דאף רבנן מודו דנאסר לבני יעקב אלא דפלוגתייהו הוי אם פסוק זה דעל כן לא יאכלו אם נאמר בסיני אם לאו וממה דנקט רבינו למלתיה אליבא דרבנן אין זה הכרח לומר דלר"י לא הוי הכי אלא שאנו מוזהרים בגיד הנשה מצד שנצטוו בני יעקב אלא משום דבדברי רבנן בא הדבר בפירוש דקא אמרי מסיני נאסר לכך נקט למלתיה אליבייהו ואה"נ דר"י נמי מודה בזה דאינו נחשב מכלל המצות אלא מה שנצטוו בסיני דבהאי מלתא לא פליגי ורבנן מלתא אגב אורחיה קמ"ל ואינו שייך למחלוקתם:

עוד ראיתי להרב הנזכר שהקשה במאמר דר' יצחק דלא היה צריך להתחיל אלא מהחדש דאילו הוה פתח בהחדש לא היינו יודעים מצות ב"נ ותירץ דלית לן בה דזאת התורה אשר שם משה לבני ישראל אבל ב"נ יזהרו בקבלתם מאבותיהם והוקשה לו מהא דמתרצים בגמרא אהא דפריך למה לי למיכתב לבני נח ולמה לי למישני בסיני כדר"י בר חנינא כו'. הרי שצורך מה שנשנו בסיני היה משום בני נח ותירץ דלאו משום דאיצטריך תורה לאשמועינן דיני בני נח אלא התם משום דלא ליתו למיטעי מתוך תורתנו דאילו לא נשנו הוה סברי דנפטרו כיון דלא איתנו כדאיתני לשבע אבל אלו הוה פתח בהחדש דלא אתו למיטעי אע"ג דלא הוו גמירי דינייהו מתוך תורתנו לית לן בה ע"כ. ויש לדקדק בתירוצו

דהא ע"ז נמי לא נשנה אלא משום ב"נ כדאיתא התם בגמ' אזהרה ומיהדר ומיתנא בה למה לי וא"כ תיקשי לא לכתוב קרא לא אזהרה דע"ז ולא אמה"ח מאחר דלא איצטריכא תורה למיכתב דיני בני נח ועכשיו ליכא למיטעי בשום מלתא כיון דלא נישנית שום מצוה. וי"ל דקרא איצטריך למיתני ע"ז כדי שלא יבואו לטעות מתוך תורתנו שכתוב בה שלא נצטוה על פ"ו ויאמרו שהם חייבים וכן נמי מילה כפי תירוצא קמא להכי איתני ע"ז לומר שאינם חייבים אלא באותם המצות שנצטוו בסיני אבל פ"ו שלא נשנה וכן מילה אינם חייבים וכיון דאיתני ע"ז משום פ"ו ומילה איצטריך למיתני נמי אמה"ח כדי שלא יבאו לטעות ולומר דאמה"ח הוי דומיא דפ"ו דלא נצטוו אלא עד סיני מכיון דלא איתני כדאיתני ע"ז. ולפי דרכו של הרא"ם אפשר לתרץ קושית מהר"ש יפה בגוונא אחרינא דבשלמא מה שנשנה בסיני כיון דעל כרחין היה צורך לאמרו על פה כדי שיהא נחשב מכלל המצות נכתב בתורה משום ב"נ ובזאת הכתיבה יש אזהרה לבני ישראל ולב"נ וכמ"ש רש"י אלא דאי משום ישראל לחודייהו באמירה הוה סגי ומשום ב"נ נכתב אבל בסיפור בראשית עד החדש הזה אין בו צורך כלל לישראל לא באמירה ולא בכתיבה ולפיכך הקשה ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה מאחר דאין בו צורך כלל לישראל ואי משום ב"נ ליתי לן בה דזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל כתיב וכמ"ש מהר"ש יפה ז"ל:

הלכה ח

ואין נהרגין עליה. מ"ש מרן משום דאשבע מצות אשכחן שנהרגין כו', אין זה הכרח דאפשר דמאי דתנינן דאשבע מצות נהרגין הוא משום דהם כוללין לכל האומות אבל אפשר דלאומה מיוחדת איכא אחריני דנהרג. אבל טעמא דרבינו הוא משום דנתערבו בני ישמעאל בבני קטורה והכל חייבים מספק ואין נהרגין מספק ודו"ק:

הלכה י

אבל העכו"ם שנתן צדקה וכו'. מ"ש מרן בכ"מ והתימה מרבינו שסתם את דבריו וכו', כבר ביאר זה רבינו בפ"ח מהלכות מתנות עניים הלכה ט' יע"ש: סליקו להו הלכות מלכים בס"ד